

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi valtion takuista perusraaka-ainehuollon turvaamiseksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksen tarkoituksena on luoda valtion takuujärjestelmä, jonka avulla voidaan turvata tärkeiden perusraaka-aineiden tuonti pitkäaikaisin toimitussopimuksin. Takuut voitaisiin antaa vakuudeksi luotoille, joita suomalaiset yritykset joutuvat järjestämään ulkomaisille raaka-aineita

tuottaville yrityksille. Takuut myöntäisi vientita-kuulaitos valtion vastuulla. Takuuvastuun enimmäismääräksi esitetään 2 000 miljoonaa markkaa.

Laki on tarkoitus saattaa voimaan välittömästi sen jälkeen kun eduskunta on sen hyväksynyt.

YLEISPERUSTELUT

Metallien perusteellisuuden raaka-ainehuolto on viime vuosina vaikeutunut maassamme kotimaisen kaivostuotannon supistumisen ja maailmanmarkkinoilla vallitsevan rikastepulan takia. Lisäksi joidenkin raaka-aineiden saannin ehdoksi on asetettu uudentyyppisiä rahoitusvaatimuksia. Nykyisin ongelmat koskevat ennen muuta niitä metallien perusteellisuuden aloja, jotka hankkivat tarvitsemiaan rikasteita kehityksistä.

Metallien perusteellisuudessa raaka-aineen saanti pyritään tavallisesti varmistamaan pitkäaikaisen toimitussopimusten avulla. Rikasteiden tuottajat asettavat kuitenkin usein sopimuksen tekemisen ehdoksi sen, että tuotannon laajentamisen tai uuden kaivoksen rakentamisen edellyttämä rahoitus järjestetään suurelta osin ostajan toimesta. Tällöin myös ostajan tehtäväksi jää hankkia riittävät vakuudet.

Eräissä maissa on jo pitkään ollut käytössä rahoitus- ja takuujärjestelmiä, joiden tarkoituksena on turvata kansantalouden kannalta tärkeä tuonti. Saksan liittotasavallassa myöntää liittovaltio takuita sekä poliittisten että kaupallisten riskien kattamiseen. Rahoituksen taas järjestää jokin erityisluottolaitos tai liikepankki, jolloin luottojen ehdot voivat vaihdella merkittävästikin. Yhdysvalloissa vastaavanlaisia takauksia ja rahoituseriä on saatavissa valtion omasta ExIm-pankis-

ta. Japanissa takauksia hoitaa kansainvälisen kaupan ja teollisuuden ministeriö.

Raaka-ainehuollon järjestämiseksi on eräissä maissa turvauduttu myös kauppapoliittisiin keinoihin ja teollisuuden suoraan tukemiseen. Esimerkiksi Japani on asettanut valmiin kuparin tuonnille tullin, mutta rikasteiden tuonti on tullivapaata. Kun tuottajat myyvät metallin kotimarkkinoille, he saavat siitä hinnan, joka ylittää tullia vastaavalla määrällä kansainvälisen hintatason. Näin syntyvä ylimääräinen etu voidaan siten käyttää hyväksi rikasteiden hankinnassa. Tällä tavoin japanilaiset kuparintuottajat ovatkin ottaneet noin 70 % kansainvälisen kaupan piirissä esiintyvistä rikastetarjonnasta.

Sulattojen suoraa tukemista tai rikasteiden vientirajoituksia on sovellettu muun muassa Taiwanissa, Filippiineillä ja Espanjassa. Niiden osuus aiemmin kansainvälisen kaupan piiriin tulleesta rikastetarjonnasta on noussut 20 %:iin. Näin ollen vain 10 % periaatteessa kaupan piirissä olleesta kuparirikasteesta on ollut tarjolla muille tuottajille, joista kuitenkin useilla on tukeaan erityisiä rahoitus- ja takuujärjestelyjä. Suomen asema kiristyyssä kilpailussa onkin jatkuvasti vaikeutunut.

Suomen kannalta tilanne on tällä hetkellä kriittinen nimenomaan kuparin osalta, sillä koti-

maiset raaka-ainelähteet ovat ehtymässä. Mutta myös muiden metallien raaka-aineiden samoin kuin muunkin teollisen tuotannon suhteen voi syntyä samankaltaisia ongelmia kotimaisen raaka-ainepohjan kaventuessa. Ainakin kehitysmaatuontiin nähden esitetään samankaltaisia rahoitusvaatimuksia, sikäli kuin kysyntä- ja tarjontasuhteet sen suinkin sallivat, sillä kehitysmaiden velkaongelmien ei odoteta ratkaisevasti helpottuvan pitemmälläkään aikavälillä.

Tämän vuoksi hallitus pitää tarpeellisenä ryhtyä toimiin, joilla turvataan riittävä perusraaka-aineen saanti ja siten myös uhanalaisen tuotannon työllisyys. Metallien perusteellisuudessa keskeisessä asemassa ovat nimenomaan takuu- ja rahoitusjärjestelyt. Kehitysmaatuonnissa kysymys

on ennen kaikkea siitä, että saatavilla on riittävästi takuita, jotka kattavat sekä poliittisia että kaupallisia riskejä.

Nykyisen lainsäädännön nojalla ei tuontiin liittyviä takuita voida myöntää, joten asiasta on säädettävä erillinen laki.

Suomen olosuhteissa kansantalouden kannalta elintärkeän tuonnin edellyttämä takuujärjestelmä sopisi parhaiten vientitakuulaitoksen hoidettavaksi, jolla on pitkäaikainen kokemus ja asiantuntemus kehitysmaiin liittyvien riskien kattamisessa. Hankkeisiin liittyvien kansantaloudellisten näkökohtien vuoksi tulisi kukin takuuhakemus saattaa valtioneuvoston käsiteltäväksi periaatepäätöstä varten.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

Lain nojalla voitaisiin valtion takuita myöntää silloin, kun se on tarpeen suomalaisten yritysten perusraaka-aineiden saannin turvaamiseksi (1 §). Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä siihen, että takuu mahdollistaa kansantalouden kannalta tärkeän raaka-aineiden pitkäaikaisen tuontisopimuksen (4 §). Vaikka lailla on tarkoituksena ensisijaisesti turvata eräiden perusmetallien ja rikasteiden saanti, ei lain soveltamisalaa ole rajoitettu pelkästään metallien perusteellisuuteen. Koska kyseessä olevat takuut ovat tarpeellisia etenkin silloin, kun tuonti tapahtuu maasta, jonka luottokelpoisuus on heikko, on takuiden myöntäminen ja hallinnointi syytä säätää vientitakuulaitoksen tehtäväksi. Kansantaloudellisten näkökohtien huomioon ottamiseksi on kuitenkin tarkoitus asetuksella määrätä, että periaatepäätöksen takuun myöntämisestä tekee valtioneuvosto.

Takuu voidaan myöntää sellaisen luoton vakuudeksi, jonka suomalainen yritys joutuu myöntämään tai järjestämään rahalaitoksen kautta ulkomaiselle yritykselle tai vieraille valtiolle saadakseen aikaan pitkäaikaisen toimitussopimuksen (2 §). Takuu voi korvata kaupallisista tai poliittisista syistä aiheutuvan tappion luotonantajalle kokonaan, mutta tarkoituksena on pääsääntöisesti asettaa viejälle omavastuuosuus mahdollisen tappion varalta.

Takuuvastuun enimmäismääräksi ehdotetaan 2 miljardia markkaa, jolloin otetaan huomioon vain taattujen luottojen pääoma ja puolet sito-

vien takuutarjousten kohteena olevien luottojen pääomasta (3 §). Valuuttamääräiset luotot otetaan huomioon takuuta myönnettäessä vallitsevaan kurssiin. Takuuvastuun enimmäismäärä ei rajoittane takuiden myöntämistä lyhyellä aikavälillä.

Takuut on tarkoitus myöntää valtion vastuulla ja muutoin soveltaa olemassa olevan vientitakuulain 4, 4 a ja 5—8 §:n säännöksiä. Näin ollen takuutoiminta ehdotetaan tapahtuvaksi vientitakuulaitoksen organisaation ja vientitakuurahaston puitteissa, johon takuumaksut tuloutetaan ja josta tappiot ensisijaisesti korvataan. Takuista perittävien maksujen perusteet vahvistaa ehdotuksen mukaan valtioneuvosto.

Vientitakuuasetusta (481/62) on tarkoitus muuttaa siten, että asetusta sovellettaisiin sekä vientitakuulain että ehdotetun uuden lain nojalla. Asetus sisältäisi säännökset siitä, että valtioneuvosto vahvistaa uuden lain nojalla myönnettäviä takuita koskevat yleiset ehdot ja tekee kustakin takuuhakemuksesta periaatepäätöksen. Yleiset ehdot ja periaatepäätös muodostavat perustan Vientitakuulaitoksen takuu- ja korvauspäätöksille.

Taloudelliset ja organisatoriset vaikutukset

Ehdotetun lainsäädännön soveltamisala rajoittuu käytännössä muutamiin hankkeisiin, joiden

avulla pyritään ylläpitämään olemassa olevaa jalostuskapasiteettia ja työllisyyttä. Tarkoituksena ei ole luoda lainsäädännön antamien takuiden turvin uutta perusteellisuutta. Tämän vuoksi myönnettävien takuiden määrä jäänee lukumäärältään vähäiseksi, joskin taattavat luotot saattavat olla yksittäistapauksissa suuria. Yrityksiltä saatujen tietojen perusteella olisi vireillä oleviin hankkeisiin liittyvien luottojen yhteismäärä alun toista miljardia markkaa. Koska luottoihin liittyvät riskit tullaan arvioimaan samojen perusteiden nojalla kuin vientitakuiden riskit, ei korvausten arvioida nousevan huomattaviin määriin, vaikkakaan riskihajonta ei muodostune yhtä monipuoliseksi kuin vientitakuutoiminnassa.

Lain nojalla myönnettävien takuiden aiheuttama työmäärän lisäys voidaan hoitaa vientitakuulaitoksen nykyisellä organisaatiolla ja henkilökunnalla.

Voimaantulo

Laki on tarkoitus saattaa voimaan välittömästi sen jälkeen kun eduskunta on sen hyväksynyt.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

valtion takuista perusraaka-ainehuollon turvaamiseksi

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Suomalaisten yritysten raaka-aineiden saannin turvaamiseksi vientitakuulaitos voi myöntää valtion takuista siten kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Valtion takuu voidaan myöntää sellaisen luoton vakuudeksi, joka on myönnetty ulkomaiselle velalliselle pitkäaikaisen raaka-aineiden toimitus-sopimuksen yhteydessä.

Takuu voi korvata luotonantajalle aiheutuvan tappion kokonaan.

3 §

Tämän lain nojalla myönnettyjen takuiden yhteenlaskettu kirjanpidollinen takuuvastuu saa nousta enintään 2 000 miljoonaan markkaan.

Kirjanpidollista takuuvastuuta laskettaessa otetaan huomioon voimaan tulleista takuista taatun luoton pääoma ja sitovista takuutarjouksista puolet taattavasta pääomasta. Ulkomaan valuutan määräinen takuuvastuu muunnetaan Suomen markoiksi kirjanpidollisen takuuvastuun laskemiseksi käyttämällä Suomen Pankin takuista myönnettäessä ilmoittamaa myyntikurssia tai, jollei tällaista ole, viimeksi ennen takuun myöntämistä ilmoittamaa myyntikurssia.

4 §

Takuista myönnettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, kuinka tarpeellinen taattava luotto on kansantalouden kannalta tärkeän pitkäaikaisen raaka-aineiden tuontisopimuksen edellytyksenä.

5 §

Tämän lain nojalla myönnettyistä takuista vastaa valtio.

6 §

Tässä laissa tarkoitettuihin takuihin nähden on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä vientitakuulain (479/62) 4, 4 a ja 5—8 §:ssä on säädetty.

7 §

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

8 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 198 _____.

Helsingissä 29 päivänä maaliskuuta 1985

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Kauppa- ja teollisuusministeri *Seppo Lindblom*